

Глушкова Н.М., (Одеса, Україна)

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ

В роботі розглядається роль екологічної етики в процесі формування нового екологічного світогляду та вирішення багатьох екологічних проблем сучасності.

Glushkova N.M. (Odessa, Ukraine)

ETHIC ASPECTS IN THE SYSTEM OF ECOLOGICAL EDUCATION

The role of ecological ethics in the process of forming the new ecological world outlook and solving the global ecological problems of modernity are examined in the article.

Глобальні екологічні проблеми сучасності вимагають невідкладних радикальних змін у ставленні людини до природи. Адже існуюча екологічна криза викликана не тільки технічним прогресом, але й пануючим антропоцентричним екологічним усвідомленням.

Велику роль у вирішенні екологічних проблем відіграє не лише робота спеціалістів з охорони навколишнього середовища, але й спеціальна система екологічної освіти та екологічного виховання. Аналіз сучасної екологічної ситуації свідчить про необхідність залучення етичного компонента в сучасний процес взаємодії людини із зовнішнім природнім оточенням, оскільки шляхи виходу з екокризової ситуації передбачають розробку принципово нових регуляторів поведінки [1]. Адже проблеми, які зумовлюють сучасну екологічну кризу стали майже не контрольованими: зростання кількості населення, глобальні зміни клімату, забруднення і виснаження водних ресурсів та інші негативні наслідки техногенної діяльності людини [2].

Вирішення цих завдань є не можливими без зміщення моральних акцентів, настанов, суспільних пріоритетів та практики на користь гармонійного розвитку людини та природи, як найвищої цінності. Свідченням цього є посилений інтерес до аксіологічних проблем етики, які ніколи ще не відігравали такої важливої ролі, як на сучасному етапі розвитку суспільства.

«Вчення про моральне ставлення людини до природи» [1], або екологічна етика спирається на сприйняття природи як морального партнера, рівноправного суб'єкта співіснування людини з природою. Її засновником вважають американського еколога і захисника природи О.Леопольда, якому належить відомий заклик «Думай як гора!», що згодом став гаслом багатьох екологічних рухів [3].

Проблеми екологічної освіти та становлення етичних аспектів відношення "людина – природа" розглядаються в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників: Т. Андреєвої, М. Бауера, С. Біленького, Ю. Бойчук, Л. Курняка, В.Лозовського. Нові світоглядні ідеї екологічної етики знайшли відображення в працях сучасних українських філософів, культурологів В. Е. Борейко, Л. І. Василенка, В. Є. Єрмолаєва, А. Єрмоленка, М. Кисельова та ін.

Творчі функції екологічної етики спрямовані на вироблення нового, екологічного світогляду, що дозволить успішно співіснувати людині й природі. Аналіз різних наукових поглядів (як минулого, так і сучасного) свідчить, що екологічна етика має ще багато суперечливих і не вирішених питань. Так, вона базується на двох фундаментально розбіжних ідеологіях – піклування про індивідуальних живих істот як прямих об'єктів моральної уваги і турботу про види, екосистеми, навколишнє середовище, біосферу в цілому. В обох випадках розвиток екологічної етики вимагає активізації совісті і відчуття обов'язку, адже екологічна етика починається не з наукових аргументів, а з відчуття солідарності з природою, благоговіння перед нею [4].

Створюючи загальнолюдські цінності, людина має узгоджувати їх з екологічними законами. Це ставлення до природи, яке визначене розумними потребами цілісної, особистості. Саме воно виступає моральним обов'язком людини та науковим пошуком реальної альтернативи сучасній екологічній ситуації та відповідає на три основні питання: якою є природа природи? якою є природа людини? і як людина повинна ставитися до природи?

Як бачимо, екологічна етика орієнтована на збереження універсально-життєвих, а не винятково людських цінностей і її головним завданням є

охоронна діяльність, що ґрунтується на таких ціннісних засадах: вища цінність – це гармонія у відношенні "Людина – Природа"; природа і людина – елементи єдиної системи, яку ще на початку ХХ століття академік В.І. Вернадський назвав сферою розуму або ноосферою. Тобто природа є суб'єктом взаємодії із суспільством, а моральні цінності розповсюджуються і на взаємини людей і на взаємини зі світом природи.

Складовою частиною екологічної етики є біоетика, яка має бути зцілюючим людиною засобом від хвороб морального характеру, наслідком яких є психоемоційна, розумова й фізична дисгармонія сьогоденного цивілізованого суспільства. Вона акцентує увагу на взаємозв'язку морально-етичних норм, що існують у суспільстві, зі станом здоров'я людей та якісним станом довкілля, сприяє формуванню світогляду, що ґрунтується на правах людини й універсальних, тобто аксіологічних, цінностях, пов'язаних з оцінюванням етичних, естетичних, художніх і філософських аспектів екології [2]. Адже сьогодні виникає питання саме про виживання людини. Тому подолання сучасної кризи потребує фундаментальної зміни нашого способу життя, тобто нової етики поведінки та людського існування, відновлювання гармонії в духовно-практичній системі "природа – людина – соціум".

ЛІТЕРАТУРА // ЛИТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Борейко В. Е. Краткий курс экологической этики. – К.: Киевский эколого-культурный центр, 2004. – 72 с.
2. Молотова О. М. Формування екобіотичного світогляду – фактор оптимізації діяльності особистості // Мультиверсум: Філософ. альм. – К.: Центр духовної культури, 2004. – № 44. – 14,9 друк. арк. – Режим доступу: www.filosof.com.ua/publik.htm
3. Леопольд О. Календарь песчаного графства. – М.: Мир, 1983. – 216 с.
4. Юрченко Л.І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки: монографія/ Л.І. Юрченко. — К.: ПАРАПАН, 2008. — 296 с.